

บทควมวิจัย

วันที่รับบทความ:

1 มิถุนายน 2566

วันแก้ไขบทความ:

27 กรกฎาคม 2566

วันตอบรับบทความ:

31 กรกฎาคม 2566

จันทรา ธนะวัฒนาวงศ์* และ ศิริสุตา แสนอิ้ว

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190

*ผู้เขียนหลัก อีเมล: chantha.t@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

คำสำคัญ:

จังหวัดอุบลราชธานี
การพัฒนาทักษะฝีมือ
ช่างก่อสร้าง
มาตรฐานฝีมือแรงงาน
การแก้ปัญหาค่าความยากจน

ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ในเขตอุทกภัย ช่างชุมชนจึงมีความชำนาญด้านการสร้างเรือเพื่ออพยพคนและทรัพย์สิน และซ่อมแซมบ้านเรือนหลังจากสถานการณ์น้ำท่วม แต่ช่างชุมชนยังไม่มีความรู้ด้านการคำนวณที่เกี่ยวข้องกับงานช่างที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ขาดเทคนิคการทำงาน และไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงาน จึงทำให้ขาดโอกาสในการรับงานจากผู้จ้างงาน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมศักยภาพทุนมนุษย์และสร้างโอกาสด้วยการพัฒนาทักษะฝีมือช่างชุมชนและเพิ่มรายได้ ด้วยกระบวนการ ดังนี้ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ในการค้นหาและเข้าใจสาเหตุปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูลช่างชุมชน 3) การออกแบบหลักสูตรสำหรับการพัฒนาทักษะช่างชุมชน 4) การดำเนินการพัฒนาทักษะช่างชุมชน โดยการฝึกอบรมและการฝึกงานในสถานการณ์จริง และ 5) การประเมินผลการพัฒนาทักษะช่างชุมชน โดยสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี มีส่วนร่วมในการจัดอบรมหลักสูตรก่อนฝึกงาน 10 ราย หลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ และหลักสูตรการประยุกต์ระบบโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตร ให้กับช่างชุมชน จำนวน 107 ราย ส่งผลให้ช่างชุมชนได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือและวุฒิปริญญาตรีมาตรฐานฝีมือแรงงานตามหลักสูตรจำนวน 99 ราย ซึ่งผู้เข้าอบรมหลักสูตรก่อนฝึกงาน 25 ราย สามารถเพิ่มรายได้ร้อยละ 114.29 หลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ จำนวน 10 ราย สามารถเพิ่มรายได้ร้อยละ 142.86 และมีการประยุกต์ระบบโซล่าเซลล์ในครัวเรือน จำนวน 8 ครัวเรือน สามารถลดรายจ่าย 400 บาทต่อเดือน และมีการประยุกต์ใช้ระบบโซล่าเซลล์แทนน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อผลิตน้ำสำหรับล้าง จำนวน 1 ครัวเรือน สามารถลดรายจ่าย 1,480 บาทต่อเดือน ส่งผลให้ช่างชุมชนที่ได้รับการพัฒนาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ การสร้างเครือข่ายทางสังคมช่างก่อสร้างในตำบลท่าเมืองเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนที่ประสบภัยพิบัติ จำนวน 28 ครัวเรือน และการสร้างบ้านสำหรับสมาชิกในชุมชนภายใต้การดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงชุมชน

Research Article

Received:

1 June 2023

Received in revised form:

27 July 2023

Accepted:

31 July 2023

Chantha Thanawattana Wong* and Sirisuda Sanew

Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province, 34190 Thailand

*Corresponding author's E-mail: chantha.t@ubu.ac.th

Abstract

Ta Muang sub-district, Ubon Ratchathani province of Thailand is an area being prone to natural disasters. Community craftsmen in have the potential to build boats to evacuate people and property, and repair houses after flood situations. However, these community craftsmen lack proper knowledge in accurate construction calculations, technical skills, and certification according to labor skill standards. Therefore, the objective of this research is to enhance human resources by developing vocational skills for community craftsmen and creating income opportunities through the following processes: Step 1: Participatory involvement of stakeholders in the area to identify and understand the root causes of problems; Step 2: Data collection on community craftsmen in Ta Muang sub-district; Step 3: Designing a curriculum for developing vocational skills for community craftsmen in the area; Step 4: Implementation of community craftsmen's skill development through training and practical work experience in real-life situations; Step 5: Evaluation of community craftsmen's skill development in Ta Muang sub-district, involving the participation of the Ubon Ratchathani Regional Skilled Labor Development Institute 7. In this step, the institute conducts evaluations of the skill development program for community craftsmen in Ta Muang sub-district. The institute provided training courses for 107 community craftsmen in the light brick wall course, product assembly welding course, and advanced solar for agriculture course. As a result of the training, 99 community craftsmen successfully obtained certified vocational skills in accordance with the respective training courses. Among the participants, 25 craftsmen specializing in lightweight brick wall construction experienced a 114.29% increase in income, and 10 craftsmen specializing in product assembly welding saw a 142.86% increase in income. Additionally, by applying solar cell systems in their households, 8 households managed to reduce their expenses by 400 Baht (about 11.40 US dollars) per month, while one household replaced fuel with solar cell systems, leading to a reduced monthly expense of 1,480 Baht (about 42.15 US dollars). Furthermore, the project also included activities for skilled community craftsmen, such as establishing a social network for construction craftsmen in Ta Muang Sub-district to provide assistance to households affected by disasters, benefiting 28 households. Additionally, houses were constructed for community members as part of the Baan Mankong Rural Project.

Keywords:

Ubon Ratchathani province
Skill development
Construction workers
Skilled labor standards
Poverty alleviation

บทนำ

ช่วงปี พ.ศ. 2555–2564 มูลค่าการลงทุนก่อสร้างโดยรวมของไทยมีสัดส่วนเฉลี่ย ร้อยละ 8.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross domestic product: GDP) ส่วนใหญ่เป็นงานก่อสร้างในประเทศ แบ่งตามลักษณะผู้ว่าจ้างเป็น 2 ประเภท ได้แก่ งานภาครัฐและเอกชน โดยสัดส่วนของมูลค่าการลงทุนในปี พ.ศ. 2564 อยู่ที่ 59:41 ซึ่งงานก่อสร้างภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 82 ของมูลค่าก่อสร้างภาครัฐทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นโครงการก่อสร้างอาคารของหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 16 และที่พักของข้าราชการ ร้อยละ 2 ซึ่งผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่มักได้เปรียบในการรับงานภาครัฐ เนื่องจากมีประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะด้าน ศักยภาพทางการเงิน และมีการพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยีในงานก่อสร้างมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้รับเหมานานกลางและขนาดเล็กจะมีโอกาสรับงานภาครัฐในลักษณะของผู้รับเหมาช่วง (Sub-contractors) ในขณะที่งานก่อสร้างภาคเอกชนจะกระจุกตัวในงานก่อสร้างที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52 ของมูลค่าก่อสร้างภาคเอกชนทั้งหมด และงานก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ร้อยละ 20 และอื่น ๆ เช่น โรงแรม โรงพยาบาล ร้อยละ 28 (Krungrsri Research, 2022)

สถานการณ์แรงงานในจังหวัดอุบลราชธานี ด้านผู้มีงานทำ ปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 858,823 คน โดยจำนวนผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรม จำนวน 482,729 คน คิดเป็นร้อยละ 56.21 ของผู้มีงานทำทั้งหมด (ลดลงจากปี พ.ศ. 2564 ที่ร้อยละ 22.27) โดยในปี พ.ศ. 2564 อัตราผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 62.79 จำนวนผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรกรรมมีจำนวน 372,302 คน คิดเป็นร้อยละ 43.51 ของผู้มีงานทำทั้งหมด (เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 ร้อยละ 0.65 โดยในปี พ.ศ. 2564 อัตราผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 42.86) โดยกลุ่มผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรกรรม 5 อันดับแรก มีดังนี้ 1) สาขาการขนส่ง การขายปลีก จำนวน 107,298 คน ร้อยละ 28.82 2) สาขาการผลิต จำนวน 50,447 คน ร้อยละ 13.55 3) สาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหาร จำนวน 43,342 คน ร้อยละ 11.64 4) สาขาการก่อสร้าง จำนวน 37,701 คน ร้อยละ 10.13 และ 5) สาขาการบริหารราชการการป้องกันประเทศ จำนวน 36,396 คน ร้อยละ 9.78 (Ubon Ratchathani Provincial Labor Office, 2022)

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิม

ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเขตการปกครอง ประกอบด้วย บ้านโนนสว่าง บ้านโอด บ้าน

ท่าเมือง บ้านท่าเมืองเหนือ บ้านนาคำภูสี บ้านนาดี บ้านยางกะเดา บ้านสว่าง และบ้านหนองยาง พื้นที่ของตำบลท่าเมืองมีภูมิศาสตร์ติดกับลุ่มน้ำเซบก ส่งผลให้เป็นพื้นที่ภัยพิบัติจากปัญหาน้ำท่วม ในปีที่ลุ่มน้ำเซบกมีน้ำหลากมาจากลำน้ำมูล และพื้นที่การเกษตรจะเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง น้ำไม่พอเพียงกับการเพาะปลูก ในปีที่มีน้ำแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ถึงแม้ตำบลท่าเมืองจะมีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าและระบบส่งน้ำที่ได้รับมาจากกรมชลประทาน แต่สามารถสูบน้ำในพื้นที่บางส่วน ไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด จึงก่อให้เกิดความเสียหายในพื้นที่การเกษตร

จากข้อมูลในระบบ PPPConnex ของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ครุฑเรือนยากจนส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร และอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ยของรายได้นอกภาคเกษตรกรรมของตำบลท่าเมือง เท่ากับ 12,928.06 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือคิดเป็น 1,077.38 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ดังตารางที่ 1 (Table 1)

จากบริบทของพื้นที่ตำบลท่าเมืองที่เผชิญกับภัยพิบัติบ่อยครั้ง ในปี พ.ศ. 2562 ตำบลท่าเมืองจึงมีกลไกภาคประชาสังคม “เครือข่ายภัยพิบัติลุ่มน้ำเซบก ตำบลท่าเมือง” ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของชุมชนบ้านยางกะเดา บ้านหนองยาง และบ้านนาคำภูสี และได้ขยายเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคงชนบท ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) จากการวิเคราะห์ศักยภาพของตำบลท่าเมือง พบว่า ชาวบ้านมีศักยภาพด้านงานก่อสร้าง ที่ช่วยหนุนเสริมกิจกรรมการแก้ปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจสร้างเรือเพื่ออพยพคนและทรัพย์สินจากสถานการณ์น้ำท่วม และเป็นช่างก่อสร้างเพื่อซ่อมแซมบ้านที่ทรุดโทรมในชุมชน และการสร้างบ้านสำหรับสมาชิกในชุมชนภายใต้การดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงชนบท และการรับเหมางานต่อเติมซ่อมแซมบ้านเรือนทั้งในและนอกชุมชน

อาชีพช่างก่อสร้างในพื้นที่ตำบลท่าเมือง เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านจากการดำรงชีพที่อยู่กับความเสี่ยงด้านภัยพิบัติและความเปลี่ยนแปลงของสภาพทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้รายได้จากภาคเกษตรกรรมไม่สามารถเป็นหลักในการดำรงชีพของครัวเรือนได้ อย่างไรก็ตาม โอกาสในการยกระดับทักษะฝีมือของช่างชุมชนด้านงานก่อสร้างยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความมั่นใจของผู้รับบริการ เนื่องจากบางทักษะต้องอาศัยเครื่องมือ และองค์ความรู้ด้านงานช่างก่อสร้างต้องมีการรับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระดับฝีมือแรงงาน ประเด็นเหล่านี้สัมพันธ์กับฐานการดำรงชีพของตำบลท่าเมือง ดังนั้นการพัฒนาทุนมนุษย์จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะอาชีพที่นำไปสู่โอกาสการได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น

Table 1 Average non-farm annual income per household from target households of Ta Muang sub-district

Village's in Ta Muang sub-district	Average non-farm annual income per household (Baht)
Non sawang	11,672.52
Odd	12,366.23
Ta Muang	23,086.37
North Ta Muang	8,385.71
Na Kham Phuhee	11,737.69
Na Dee	14,030.39
Yang Kadoo	16,156.30
Sawang	7,883.33
Nong Yang	11,034.00
Average	12,928.06

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง และการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ในการค้นหาและเข้าใจสาเหตุปัญหา

การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการระดมความคิดเห็นร่วมกันของช่างชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 107 ราย ผู้นำท้องที่ในตำบลท่าเมือง และเครือข่ายบ้านไร้เสียงในฐานะองค์กรที่จะจ้างงานช่างชุมชนที่มีทักษะฝีมือในพื้นที่ตำบลท่าเมือง ช่างชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเมือง มีหลายแขนง กระจายตัวอยู่ในทุกหมู่บ้าน ดังนี้ ช่างไม้ จำนวน 30 คน ช่างปูน จำนวน 108 คน ช่างประปา จำนวน 8 คน ช่างไฟฟ้า จำนวน 14 คน ช่างเชื่อม จำนวน 25 คน ช่างยนต์ จำนวน 9 คน ช่างปูน (งานศิลป์) จำนวน 7 คน และมีความชำนาญหลายระดับ ได้แก่ ระดับช่างชำนาญงาน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ เป็นระดับผู้ช่วยช่าง คิดเป็นร้อยละ 27 และระดับผู้สนใจงานช่าง คิดเป็นร้อยละ 26 โดยช่างชุมชนยังไม่มีวุฒิบัตรมาตรฐานฝีมือแรงงาน ประมาณร้อยละ 80 มีความชำนาญงานแต่ไม่มีเทคนิคการทำงานประณีตสวยงามและไม่มีความรู้ด้านการคำนวณเกี่ยวกับงานช่างที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ลักษณะการทำงานของช่างชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเมือง พบว่า ร้อยละ 91 ต้องการรับงานในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลัก เนื่องจากไม่ต้องการพาค้างคืน ซึ่งทำให้เกิดค่าใช้จ่าย ลักษณะการรับงานที่ผ่านมา คือ การบอกปากต่อปาก โดยดูจากฝีมือของช่างว่ามีความเชี่ยวชาญแขนงใดอยู่ในหมู่บ้านใด

ตำบลท่าเมืองยังไม่มีฐานข้อมูลของช่างชุมชน เกี่ยวกับการกระจายตัว จำนวน ความเชี่ยวชาญงานช่างประเภทต่าง ๆ และ

รูปแบบความต้องการยกระดับศักยภาพ จึงนำไปสู่การสำรวจข้อมูลช่างชุมชนและประเมินความเชี่ยวชาญของช่างในตำบลท่าเมือง และวิเคราะห์ความต้องการของช่าง เพื่อจัดทำทำเนียบช่างชุมชน โดยสอบถามความเชี่ยวชาญด้านงานช่างในพื้นที่ตำบลท่าเมือง รวมถึงการสำรวจช่างในชุมชนที่ต้องการพัฒนาฝีมือ และเยาวชน (กลุ่มวัยรุ่น) ที่อาจสนใจเข้าร่วมด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลช่างชุมชน

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะหุ้นส่วน (Partner stakeholder) โดยพิจารณาว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผสมผสานกับการวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทาน เพื่อเป็นกรอบในกระบวนการทำงาน ดังภาพที่ 1 (Figure 1) ได้แก่ ครุเรือนยากจนกลุ่มเป้าหมาย บ้านนาดี บ้านหนองยาง และบ้านโอด ตำบลท่าเมือง สมาชิกเครือข่ายบ้านมั่นคงชนบทและเครือข่ายภัยพิบัติชุมชนในตำบลท่าเมือง ภาคประชาสังคมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการจ้างงานช่างชุมชน ด้วยการระดมความคิดเห็นในการยกระดับการพัฒนาศักยภาพช่างชุมชน จากการประชุมสรุปว่าด้านแรงงาน ที่เป็นต้นน้ำ ยังไม่มีฐานข้อมูลช่างชุมชน จึงนำไปสู่การออกแบบสำรวจช่างชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ความต้องการของช่าง

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่างชุมชนในพื้นที่ โดยชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายในชุมชน จำนวน 201 คน ด้วยแบบสำรวจทักษะช่างชุมชน ดังภาพที่ 2 (Figure 2) ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรวบรวมข้อมูลทักษะของช่างชุมชนและความต้องการเพิ่มพูนทักษะของช่างชุมชน เพื่อสร้างฐานข้อมูลช่างชุมชนตำบลท่าเมือง และใช้ประกอบการออกแบบหลักสูตรการอบรมที่ตรงกับความต้องการของช่างชุมชนในพื้นที่

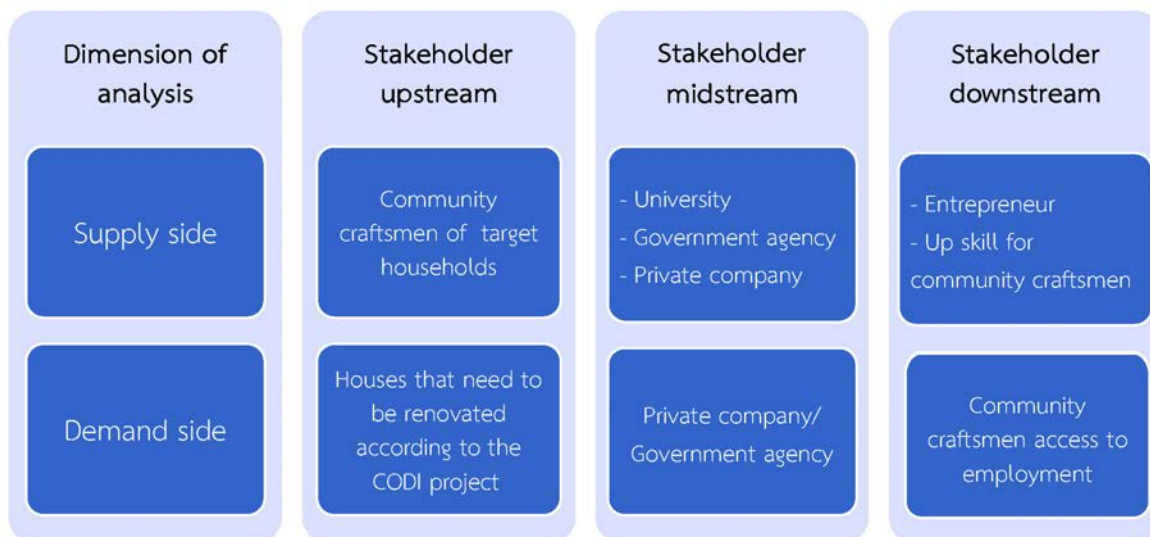

Figure 1 Stakeholder analysis of supply and demand sides

ผลการสำรวจช่างชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเมือง จำนวน 201 คน ดังภาพที่ 3 (Figure 3) พบว่าช่างชุมชนในช่วงอายุ 51-60 ปี มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 37.81 ประสบการณ์การทำงานช่างมากกว่า 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.34 ส่วนใหญ่เคยทำงานในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี สระบุรี ระยอง ทักษะระดับช่างชำนาญงาน คิดเป็นร้อยละ 40 ความชำนาญทักษะงานช่าง คือ ช่างปูนก่อสร้าง (ร้อยละ 28.1) ช่างเหล็ก (ร้อยละ 11.1) และช่างตัดเย็บ (ร้อยละ 10.6) และต้องการการสนับสนุนการทำงานช่างร้อยละ 97 โดยต้องการการสนับสนุน 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเสริมทักษะและองค์ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 34.4 การเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องมือช่าง คิดเป็นร้อยละ 34.4 และการเข้าถึงแหล่งงาน/การจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า มีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมเสริมทักษะ โดยเฉพาะงานเหล็ก งานไม้ งานปูนก่อสร้าง งานปูนปั้นโบราณ งานไฟฟ้า (การซ่อมแซมและการเดินสายไฟ) งานซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ งานด้านเครื่องยนต์ (รถยนต์และรถจักรยานยนต์) และงานเกี่ยวกับเครื่องยนต์การเกษตร งานไม้เฟอร์นิเจอร์ รวมถึงวิธีการคำนวณวัสดุอุปกรณ์ในงานช่างต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบหลักสูตรสำหรับการพัฒนาทักษะช่างชุมชน

การออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนอุปทานแรงงาน เนื่องจากมาตรฐานฝีมือแรงงานเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานอาชีพ โดยองค์กรที่เชื่อถือได้เป็นผู้กำหนดขึ้น และคำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานของสากลและกำหนด

ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในขณะนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของมาตรฐานฝีมือแรงงาน ได้แก่ ความรู้ที่นำมาใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทักษะฝีมือที่เป็นการสั่งสมประสบการณ์จนเกิดเป็นความชำนาญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามกำหนดเวลา และทัศนคติ จิตสำนึกในการทำงานที่ดี ซึ่งจากการวิเคราะห์ทั้งจากความต้องการของช่างชุมชน การจัดทำหลักสูตรให้ได้มาตรฐานฝีมือแรงงาน ความเหมาะสมของหลักสูตรเมื่อพิจารณาจากฐานข้อมูลช่างชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเมือง และความต้องการของผู้ประกอบการและผู้ว่าจ้างในอนาคต จึงพัฒนา 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรก่อผนังอิฐมวลเบา หลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ และหลักสูตรการประยุกต์ระบบโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตร ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีระยะเวลาอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และสามารถสอบผ่านทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามเงื่อนไขของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี ผู้เข้าอบรมจึงจะได้รับวุฒิบัตรรับรองมาตรฐานฝีมือ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการพัฒนาทักษะช่างชุมชนโดยการฝึกอบรมและการฝึกงานในสถานการณจริง

การพัฒนาทักษะช่างชุมชน ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรมแบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยภาคทฤษฎีเป็นการบรรยายโดยวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ แนวคิด วิธีการ หลักการต่าง ๆ รวมถึงประสบการณ์ในหัวข้อและประเด็นการอบรม และใช้เอกสารประกอบการบรรยาย โดยมีการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ในขณะที่ภาคปฏิบัติเป็นการฝึกงานในสถานการณจริง ซึ่งใช้ศูนย์ภัยพิบัติชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำลำเซบก บ้านหนองยาง หมู่ที่ 8 ตำบล

แบบสำรวจทักษะช่างชุมชน อำเภอคอนมั่ง จังหวัดอุบลราชธานี
โครงการพัฒนามืออาชีพชุมชนสู่แพลตฟอร์มช่างเก่ง อำเภอคอนมั่ง จังหวัดอุบลราชธานี
ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่และแก้ปัญหาความยากจน จังหวัดอุบลราชธานี ระยะที่ 2

คำชี้แจง: แบบสำรวจนี้ใช้สำรวจทักษะของช่างชุมชน และความต้องการเพิ่มพูนทักษะช่างชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการศึกษา การวิจัย และการดำเนินโครงการพัฒนาช่างชุมชน ในพื้นที่อำเภอคอนมั่ง จังหวัดอุบลราชธานี (โปรดระบุ หรือทำเครื่องหมาย / หน้าชื่อช่างที่ต้องการ)

☐ ยินยอมให้บันทึกข้อมูลการสำรวจนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย
☐ ไม่ยินยอมให้บันทึกข้อมูลการสำรวจนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย

ข้อมูลการสำรวจ

1. ชื่อ - นามสกุล อายุ ปี

2. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล

อำเภอคอนมั่ง จังหวัดอุบลราชธานี

3. โทรศัพท์ อีเมล (ถ้ามี)

4. ประสบการณ์การทำงานช่าง

☐ 1) ไม่มีประสบการณ์ (ข้ามไปตอบข้อ 7)
☐ 2) น้อยกว่า 1 ปี ☐ 3) 1 - 2 ปี ☐ 4) 3 - 5 ปี
☐ 5) 6 - 10 ปี ☐ 6) 11 - 15 ปี ☐ 7) มากกว่า 15 ปีขึ้นไป
☐ 8) อื่นๆ ระบุ

5. สถานที่ที่เคยไปทำงาน หรือใช้ทักษะด้านช่าง (ระบุตำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่เคยไปทำงาน)

.....

6. ทักษะช่างที่มีความชำนาญมากที่สุด 3 ลำดับแรก (โปรดเรียงลำดับ 1-3 ที่ชำนาญมากที่สุด)

☐ 0) มีทักษะช่าง แต่ไม่มีความชำนาญ (โปรดระบุทักษะ 1-3 ด้วย)
☐ 1) ช่างปูนก่อสร้าง ☐ 2) ช่างไม้ ☐ 3) ช่างเหล็ก
☐ 4) ช่างโซลาร์เซลล์ ☐ 5) ช่างปูนปั้น (งานศิลปะ) ☐ 6) ช่างสลัก/แกะเทียน
☐ 7) ช่างต่อเรือ ☐ 8) ช่างตัดผม/ช่างเสริมสวย ☐ 9) ช่างซ่อมรถยนต์/มอเตอร์ไซด์
☐ 10) ช่างไฟฟ้า/ ☐ 11) ช่างประปา ☐ 12) ช่างยนต์
☐ 13) ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ☐ 14) ช่างซ่อมเครื่องจักรการเกษตร ☐ 12) อื่น ๆ ระบุ

**

7. ความต้องการสนับสนุนในการทำงานช่าง (โปรดเรียงลำดับ 1-3 ที่ต้องการมากที่สุด)

☐ 0) ไม่ต้องการ (ข้ามไปตอบข้อ 10)
☐ 1) การเสริมทักษะและความรู้ ☐ 2) การรับรองมาตรฐานฝีมือช่าง
☐ 3) การเข้าถึงแหล่งงาน/การจ้างงาน ☐ 4) การเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องมือช่าง
☐ 5) การพัฒนาเครือข่ายช่างชุมชน ☐ 6) สวัสดิการและการคุ้มครองการทำงาน
☐ 7) อื่น ๆ ระบุ

8. กรณีต้องการเสริมทักษะความรู้ด้านช่าง หรือการรับรองมาตรฐานฝีมือช่าง ท่านต้องการเสริมทักษะ หรือรับรองมาตรฐานฝีมือด้านใดมากที่สุด 3 ลำดับแรก (โปรดเรียงลำดับ 1-3 ที่ต้องการมากที่สุด)

☐ 0) ไม่ต้องการ (ข้ามไปตอบข้อ 10)
☐ 1) ช่างปูนก่อสร้าง ☐ 2) ช่างไม้ ☐ 3) ช่างเหล็ก
☐ 4) ช่างโซลาร์เซลล์ ☐ 5) ช่างปูนปั้น (งานศิลปะ) ☐ 6) ช่างสลัก/แกะเทียน
☐ 7) ช่างต่อเรือ ☐ 8) ช่างตัดผม/ช่างเสริมสวย ☐ 9) ช่างซ่อมรถยนต์/มอเตอร์ไซด์
☐ 10) ช่างไฟฟ้า/ ☐ 11) ช่างประปา ☐ 12) ช่างยนต์
☐ 13) ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ☐ 14) ช่างซ่อมเครื่องจักรการเกษตร ☐ 12) อื่น ๆ ระบุ

9. หากมีการฝึกทักษะหรือจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะงานช่าง หรือการฝึกอบรมเพื่อรับรองมาตรฐานฝีมือช่าง ท่านสะดวกเข้าร่วมอบรมได้วัน และเวลาใด (วันทำการ วันหยุด วันที่ผู้จัดกรฝึกอบรมกำหนด หรืออื่น ๆ โปรดระบุ)

.....

10. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานช่างและการพัฒนาทักษะงานช่าง (ถ้ามี - โปรดระบุ)

.....

**

Figure 2 Survey form for assessing community craftsman skills in Donmoddang district, Ubon Ratchathani province

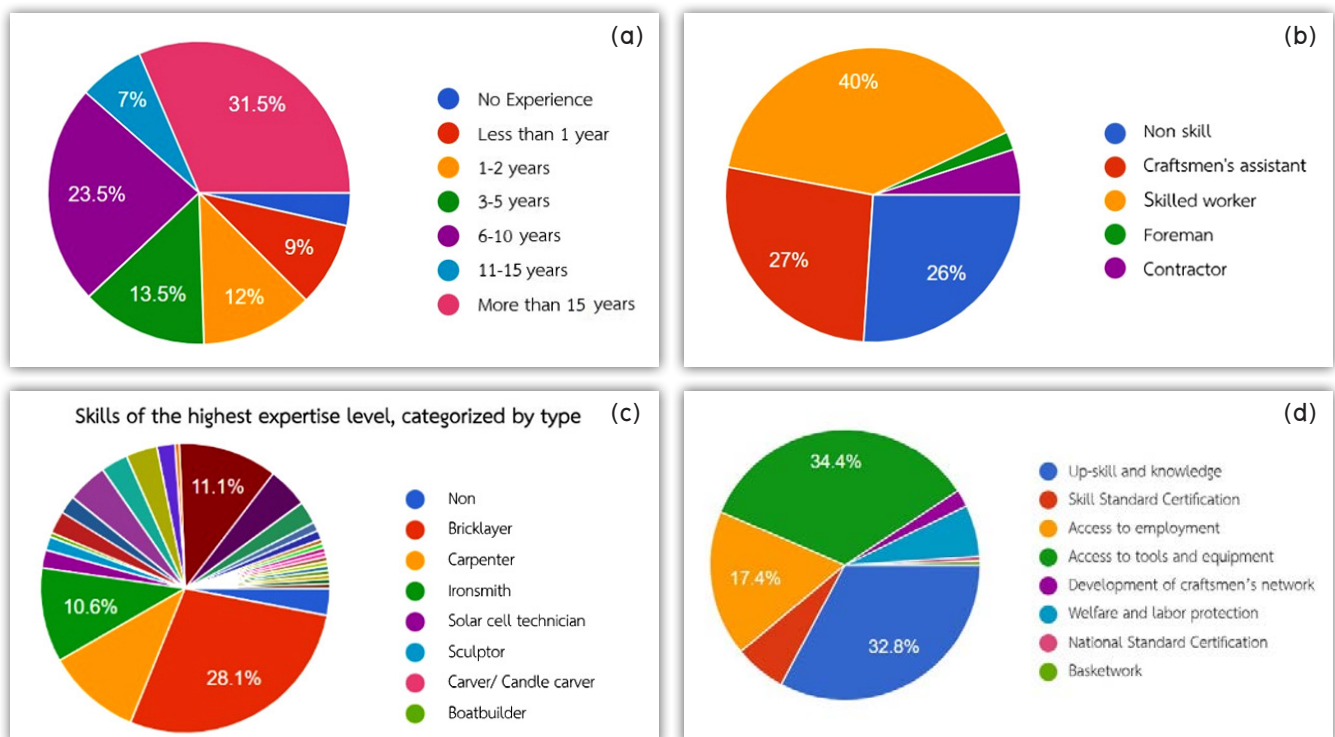

Figure 3 (a) Work experience as a technician of the survey respondents, b) Level of expertise in the professional skills of the survey respondents, c) Skills of the highest expertise level, categorized by type, and d) Support needs in technician work

ท่าเมือง เป็นสถานที่ฝึกงาน ซึ่งช่างชุมชนที่เข้ารับการอบรมได้ทดลองปฏิบัติงานในสถานที่จริงโดยมีวิทยากรของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี เป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลและให้คำแนะนำ ทั้ง 3 หลักสูตร กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรม ทั้ง 3 หลักสูตร รวม 107 ราย ดังนี้

1. หลักสูตรการประยุกต์ระบบโซลาร์เซลล์เพื่อการเกษตร จำนวนผู้เข้าอบรม 52 ราย เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 18 ชั่วโมง โดยเป็นการฝึกอบรมภาคทฤษฎี ความรู้เกี่ยวกับระบบโซลาร์เซลล์ เช่น สายโซลาร์เซลล์ ชนิดของแผงโซลาร์เซลล์ ข้อดีข้อเสียของแผงโซลาร์เซลล์แต่ละชนิด การคำนวณกำลังไฟรวม ความรู้เกี่ยวกับประเภทของเบรกเกอร์ การฝึกอ่านสเปคของแผงโซลาร์เซลล์ ความรู้เกี่ยวกับอินเวอร์เตอร์โซลาร์เซลล์ ความรู้เกี่ยวกับโซลาร์ชาร์จเจอร์ ความรู้เกี่ยวกับแบตเตอรี่ เป็นต้น และมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของภาคทฤษฎี และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติในการติดตั้งระบบโซลาร์เซลล์เพื่อใช้งานและบำรุงรักษาระบบโซลาร์เซลล์ โดยใช้วัสดุ อุปกรณ์ และแผงโซลาร์เซลล์ ดังภาพที่ 4 (Figure 4) ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายสามารถสอบผ่านได้วุฒิปัตรหลักสูตรการประยุกต์ระบบโซลาร์เซลล์เพื่อการเกษตร จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี จำนวน 49 ราย

2. หลักสูตรก่อกองอิฐมวลเบา จำนวนผู้เข้าอบรม 30 ราย ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 30 ชั่วโมง โดยเป็นการฝึกอบรมภาคทฤษฎี เช่น ความรู้เกี่ยวกับปูน ที่มาของปูน วิธีการผลิตปูน และประเภทของปูน วิธีคำนวณจำนวนอิฐมวลเบาที่ต้องใช้ต่อพื้นที่ขนาดต่าง ๆ วิธีก่ออิฐมวลเบา อิฐบล็อก และอิฐแดง วิธีการหาระดับและการหาฉาก วิธีคำนวณค่ารับเหมาสร้างบ้าน ความรู้เกี่ยวกับประเภทของกระเบื้อง วิธีการผลิตกระเบื้อง และประเภทของปูนที่ใช้ในการปูกระเบื้อง โดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ดังภาพที่ 5 (Figure 5) เช่น เทคนิคการก่ออิฐ การฉาบ การหาระดับ ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายสามารถสอบผ่านได้วุฒิปัตรหลักสูตรก่อกองอิฐมวลเบาจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี จำนวน 26 ราย

3. หลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ จำนวนผู้เข้าอบรม 25 ราย เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 30 ชั่วโมง โดยมีการฝึกอบรมภาคทฤษฎี เช่น ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการเชื่อม สาเหตุที่ทำให้เกิดอันตรายขณะปฏิบัติการเชื่อม วิธีปฏิบัติเมื่อเครื่องเชื่อมไฟฟ้าลัดวงจร การป้องกันอันตรายจากไฟฟ้าดูด การสวมชุดป้องกันอันตรายเนื่องจากงานเชื่อมเป็นงานที่อันตราย ช่างเชื่อมจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังสูง ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมเหล็กกล้าด้วยกรรมวิธีแม็ก (MAG) วิธีการเลือกขนาดเครื่องเชื่อม วิธีการป้องกันเหล็กไหม้ให้เป็นสนิม วิธีการ

คำนวณเหล็กสำหรับทำกรอบวงกบ กรอบหน้าต่าง กรอบเหล็กตัด และการใช้เหล็กเส้นแบนทำเหล็กตัด เป็นต้น โดยมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเกี่ยวกับเทคนิคการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์และการประยุกต์ใช้งานในอาคาร-บ้านเรือน ดังภาพที่ 6 (Figure 6) เช่น บานหน้าต่าง การตัดเหล็กเป็นรูปต่าง ๆ ซึ่งสามารถต่อยอดในการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์งานขนาดเล็กอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายสามารถสอบผ่านและได้วุฒิปัตรหลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี จำนวน 24 ราย

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมอบรมทั้ง 3 หลักสูตร พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีทั้งกลุ่มที่มีพื้นฐานแล้วและกลุ่มที่ยังไม่มีพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมอบรมกลุ่มแรกกระบุรีว่าการเข้าร่วมอบรมช่วยยกระดับทักษะที่มีอยู่ให้ดีขึ้น (Upskill) ทั้งในแง่ของความชำนาญเทคนิคในการทำงานช่างให้มีความละเอียดและสวยงาม รวมถึงการสร้างทักษะใหม่ที่เป็นต่อการทำงาน (Reskill) สำหรับคนที่มีพื้นฐานอยู่บ้าง มีความมั่นใจมากขึ้นภายหลังเข้ารับการอบรมและได้รับความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอาชีพช่าง เช่น เทคนิคในการคิดคำนวณค่าใช้จ่าย ในการเปลี่ยนจากแรงงานมีทักษะเป็นผู้รับเหมารายย่อยหรือผู้ประกอบการก่อสร้างรายย่อยที่สามารถรับงานในชุมชน สำหรับหลักสูตรก่อผนังอิฐมวลเบา ในขณะที่กลุ่มที่ไม่มีพื้นฐานระบุว่า กลายเป็นแรงงานมีทักษะช่างที่มีโอกาสรับงานและได้รับค่าแรงที่สูงขึ้น เช่น ทักษะงานปูนในการก่ออิฐ การฉาบ ทักษะและเทคนิคการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อผู้เข้าร่วมอบรมผ่านการอบรมตามเงื่อนไขของสถาบัน จะได้รับวุฒิปัตรเพื่อรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงาน ซึ่งเป็นการรับประกัน

Figure 4 Training tools and equipment

Figure 5 Practical training course on constructing a light brick wall and practical test

Figure 6 Practical training course on product assembly welding and practical test

ความสามารถทักษะทางช่าง และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ว่าจ้างได้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการพัฒนาทักษะช่างชุมชน

การถอดบทเรียนช่างชุมชน ผู้ผ่านการอบรมช่างโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตร และการสัมภาษณ์ผู้ผ่านการอบรมช่างก่อผนังอิฐมวลเบาและช่างเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ เพื่อติดตามประเมินผลกลุ่มเป้าหมายด้านการนำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาภายในครัวเรือน การประหยัดค่าใช้จ่าย การทำงานหลังจากการฝึกอบรมหรือสร้างทางเลือกในการใช้พลังงานทดแทนในอนาคต

จากการพัฒนาทักษะฝีมือช่างชุมชน ด้วยการยกระดับฝีมือในหลักสูตรก่อผนังอิฐมวลเบาและหลักสูตรการเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอาชีพเสริมหลักสูตรการประยุกต์ระบบโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตรให้แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลท่าเมือง เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนจากช่างชุมชนที่มีทักษะฝีมือ รวมถึงได้รับความรู้จากวิทยากรเพื่อไปเป็นผู้รับเหมางานรายย่อย เช่น การต่อเติมห้องน้ำห้องครัว การเชื่อมประกอบชิ้นงาน รวมถึงการลดค่าใช้จ่ายจากการประยุกต์ใช้ความรู้กับครัวเรือนของตน

ผลจากการเพิ่มทักษะฝีมือให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในกรณีของช่างก่อผนังอิฐมวลเบา ซึ่งผ่านการอบรมจำนวน 26 ราย พบว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากทักษะและมาตรฐานฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น เช่น ทักษะการก่ออิฐมวลเบา การฉาบ เป็นต้น จากเดิมที่ได้รับค่าแรงวันละ 350 บาท เพิ่มขึ้น 400 บาทต่อวัน ซึ่งโดยเฉลี่ยช่างปูนจะทำงานเดือนละ 26 วัน ฉะนั้น ช่างปูนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 114.29 ในขณะที่ช่างเชื่อมประกอบผลิตภัณฑ์ ซึ่ง

ผ่านการอบรมและทำอาชีพเป็นช่างเชื่อมเหล็กอยู่แล้ว จำนวน 10 ราย ความชำนาญและเทคนิคที่ได้รับจากการอบรมและมาตรฐานฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น ทำให้จากเดิมที่ได้รับค่าแรงวันละ 350 บาท เพิ่มขึ้น 500 บาทต่อวัน โดยเฉลี่ยจะทำงานเดือนละ 26 วัน ดังนั้นช่างเหล็กมีรายได้เพิ่มขึ้นต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 142.86

ช่างโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตร มีการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ โดยการติดตั้งแปลงทำสวนผักเพื่อจำหน่าย จำนวน 1 ราย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น 500 บาทต่อสัปดาห์ หรือ 2,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ ยังมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 8 ครัวเรือน ที่ติดตั้งแผงโซล่าเซลล์ในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลงเฉลี่ย 400 บาทต่อเดือน และผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 1 ครัวเรือน ที่ติดตั้งแผงโซล่าเซลล์แทนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อผลิตมันสำปะหลัง มีค่าใช้จ่ายลดลงเฉลี่ย 1,480 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนระหว่างครัวเรือนที่ใช้ระบบโซล่าเซลล์และครัวเรือนที่สนใจจะใช้ระบบโซล่าเซลล์เพื่อเป็นพลังงานทางเลือกในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder analysis)

การทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่มีปัญหาเฉพาะและเป็นปัญหาที่มีความทับซ้อนของกลุ่มผู้อยู่อาศัย การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน การประเมินผลร่วมกัน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาแนวทางและใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ

เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Tongngam et al., 2022)

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีรากฐานมาจากขอบข่ายของการวางแผนกลยุทธ์ที่ใช้งานอย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมถึงในการจัดการภาครัฐ (Hermans & Cunningham, 2013) เนื่องจากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย ซึ่งประยุกต์มาจากงานในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับองค์การและการจัดการในช่วงทศวรรษที่ 1970 และ 1980 โดยอาศัยผลงานของนักนโยบายศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบการนโยบายและการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยเน้นไปที่ตัวแสดงนโยบาย (Policy actor) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและองค์การ และผลกระทบของพวกเขาต่อนโยบายภายใต้บริบทของการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่กว้างขึ้น (Brugha & Varvasovszky, 2000) อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเป็นได้ทั้งแนวทางการศึกษาเครื่องมือ หรือชุดเครื่องมือสำหรับสร้างความรู้เกี่ยวกับตัวแสดงนโยบายในระดับปัจเจกบุคคลและองค์การ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ความตั้งใจ ความสัมพันธ์ระหว่างกันและผลประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการประเมินอิทธิพลและทรัพยากรที่ตัวแสดงนโยบายเหล่านี้ใช้ ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการนำไปปฏิบัติอีกด้วย (Brugha & Varvasovszky, 2000)

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder analysis) ยังเป็นวิธีการที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในกระบวนการปฏิรูปนโยบายในเชิงสถาบัน โดยการรวบรวมความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์จากการปฏิรูปนั้นเข้าไปในการพิจารณาด้วย แม้ว่าการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเกิดขึ้นจากสาขาทางด้านธุรกิจ แต่ก็มีการพัฒนาไปสู่สาขาอื่น ๆ อาทิ เศรษฐศาสตร์การเมือง รัฐศาสตร์ ทฤษฎีการตัดสินใจ/ทฤษฎีเกมส์ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม นิเวศวิทยา และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Ramirez, 1999) กระนั้น ในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมุ่งตอบปัญหาคำถาม ๆ กัน (Kunnamas & Cheepensook, 2015) ได้แก่ 1) ใครเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ผลประโยชน์และความเชื่อของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคืออะไร 3) ใครเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรสำคัญ 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมมือหรือเป็นพันธมิตรกับใครบ้าง และ 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้ยุทธศาสตร์หรือใช้เวทีใดเพื่อให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังถูกจัดหมวดหมู่ในแง่ของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หรือการพัฒนาโครงการ เริ่มตั้งแต่การแจ้งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ จนถึงการมอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Empowering stakeholder) และในหลายกรณี การที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย จะเป็นสื่อกลางให้เกิดการถกเถียงและการอภิปรายในหมู่ของตัวแสดงนโยบายต่าง ๆ ที่เข้า

ร่วมด้วยกัน (Hermans & Cunningham, 2013) ทั้งนี้ หากมีการนำเครื่องมืออื่นมาใช้วิเคราะห์หรือร่วมกับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยแล้ว จะทำให้เป็นเครื่องมือที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Sanamthong, 2019) หมายถึง การนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการกำหนดรูปแบบอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เพิ่มเติมศักยภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ และปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรให้ดีขึ้น ในขณะที่ทุนมนุษย์หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ผู้นั้น หรือใช้เวลาและเงินในการสร้างเสริม สะสม คงไว้ และทุนมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการเรียนรู้ในโรงเรียนเท่านั้น แต่สะสมได้จากการย้ายถิ่นฐาน การศึกษา การทำงาน ประสบการณ์ชีวิต การรักษาสภาพ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ (Wedchayanon, 2008) เครื่องมือในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกใช้แพร่หลายคือ แนวคิดกรอบสมรรถนะ (Competency model) ซึ่งเป็นการรวบรวมคุณลักษณะทางความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงานในบทบาทใดบทบาทหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในองค์ประกอบของกรอบสมรรถนะจะมีความสามารถที่ติดตัวมาและความสามารถที่สร้างขึ้น ความสามารถที่สร้างขึ้นอาจเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ และรูปแบบพฤติกรรมที่เป็นผลรวมของความสามารถ (Wedchayanon, 2008)

ทั้งนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถสรุปได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนารายบุคคล คือ กิจกรรมที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ของบุคลากร โดยใช้กิจกรรมสำคัญ ๆ คือ การฝึกอบรม การศึกษา 2) การพัฒนาลายอาชีพหรือการพัฒนาอาชีพ คือ กิจกรรมการกำหนดเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม โดยการกำหนดการวางแผนอาชีพ รวมทั้งการดำเนินการจัดการอาชีพ เพื่อดำเนินการกำหนดสายความก้าวหน้าทางอาชีพ 3) การพัฒนาองค์การ คือ กิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การตามวัตถุประสงค์ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อกำหนดตามเป้าหมายขององค์การ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และ 4) การบริหารผลการปฏิบัติงาน คือ การกำหนดกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายเพื่อพิจารณาผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบรรลุเป้าหมาย (Sanamthong, 2019)

สำหรับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา 2) การออกแบบวิธีการและการเลือกเครื่องมือ 3) การดำเนินการ และ 4) การประเมินผล (Sanamthong, 2019) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนา เช่น การบรรยายโดยผู้บรรยาย การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การ

เรียนรู้แบบกรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ การเรียนรู้ด้วยเกมบริหาร การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมนันทนาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกงานในสถานการณ์จริง (Sanamthong, 2019)

สถานการณ์ใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการพัฒนาทักษะฝีมือช่างชุมชน ด้วยการยกระดับฝีมือในหลักสูตรก่อนฝึกงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ และหลักสูตรการประยุกต์ระบบโซลาร์เซลล์เพื่อการเกษตรให้แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลท่าเมือง เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นการเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนจากการมีทักษะอาชีพที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อทุนการเงินในระดับครัวเรือนต่อไป

1. มิติด้านการศึกษา

การดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาทักษะฝีมือของช่างชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนจนเป้าหมายในพื้นที่ตำบลท่าเมือง โดยใช้ภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญได้แก่สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี เพื่อพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานตามหลักสูตรของสถาบัน และถอดบทเรียนโครงการพัฒนาฝีมือช่างชุมชน ทำให้คนยากจนกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้เข้าอบรมที่ผ่านการอบรมตามเงื่อนไขของสถาบัน ได้รับวุฒิบัตรมาตรฐานฝีมือแรงงานตามหลักสูตรของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี ทั้ง 3 หลักสูตร รวม 99 ราย จึงถือเป็นการเพิ่มคุณวุฒิให้แก่ผู้เข้าอบรมที่จะช่วยรับประกันมาตรฐานฝีมือแรงงานและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ว่าจ้างได้

2. มิติด้านเศรษฐกิจ

ผู้ผ่านการอบรมมีรายได้เพิ่มขึ้นจากทักษะและมาตรฐานฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น โดยช่างก่อนฝึกงานอุตสาหกรรมมีรายได้เพิ่มขึ้นต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 114.29 ในขณะที่ช่างเชื่อมเหล็ก มีรายได้ต่อเดือนที่เพิ่มขึ้นจากการทักษะและมาตรฐานฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 142.86 ส่วนช่างโซลาร์เซลล์เพื่อการเกษตร ได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทำให้สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนของตนเองได้ และสามารถลดค่าใช้จ่ายจากการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์แทนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือผู้รับเหมารายย่อยในพื้นที่ พบว่า วุฒิบัตรมาตรฐานฝีมือแรงงานตามหลักสูตรของสถาบัน นอกจากสามารถเป็นเครื่องรับประกันหรือสร้างความน่าเชื่อถือในการรับงานกับลูกค้า ยังเป็นส่วนสำคัญของการคัดเลือกแรงงานเข้าทีม ซึ่งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสรับงานเพิ่มขึ้น เช่น การสร้างบ้านสำหรับ

สมาชิกในชุมชนภายใต้การดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงชนบทในพื้นที่อำเภอดอนมดแดง เป็นต้น

3. มิติด้านสังคม

ช่างชุมชนกลุ่มเป้าหมาย กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมช่างก่อสร้างในตำบลท่าเมืองที่มีการวางแผนกิจกรรมร่วมกัน เช่น ในช่วงเกิดภัยพิบัติ ครัวเรือนในชุมชนที่ประสบภัยพิบัติสามารถเข้าถึงช่างชุมชนได้รวดเร็วขึ้นและไม่คิดค่าแรงในการให้ความช่วยเหลือกันในชุมชน โดยเฉพาะครัวเรือนที่อยู่ในตำบลท่าเมืองซึ่งอยู่ในพื้นที่ประสบปัญหาอุทกภัยเกือบทุกปี จำนวน 28 ครัวเรือน

นอกจากนี้ จากการฝึกอบรมช่างชุมชน โดยความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี และผู้เข้าร่วมอบรมใช้สถานที่แห่งนี้เป็นห้องเรียนปฏิบัติการ และมีส่วนร่วมในการสร้าง ก่อ ฉาบ เทพื้น และติดตั้งประตู-หน้าต่างบางส่วน จนทำให้ “ศูนย์ภัยพิบัติชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำลำเซบก บ้านหนองยาง หมู่ที่ 8 ตำบลท่าเมือง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” มีความพร้อมในการรองรับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เดือดร้อนจากการประสบภัยพิบัติให้สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ในลักษณะของการพักอาศัยชั่วคราว เป็นครัวกลาง เป็นศูนย์อำนวยความสะดวกในการดูแลประชาชนช่วงภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย จำนวน 1 หลัง ดังภาพที่ 7 (Figure 7)

ผลกระทบและความยั่งยืน ของการเปลี่ยนแปลง

ช่างชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลท่าเมือง ได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงานตามมาตรฐานฝีมือแรงงานและได้รับการรับรองจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 7 อุบลราชธานี เพื่อสร้างโอกาสในการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากทักษะฝีมือแรงงานที่สูงขึ้นและการได้รับวุฒิบัตรรับรอง รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจากการประยุกต์ใช้ความรู้ช่างชุมชนทั้ง 3 หลักสูตร นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดเครือข่ายช่างชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าเมือง ซึ่งทำให้ชุมชนมีการวางแผนกิจกรรมร่วมกัน อาทิ การสร้างเครือข่ายทางสังคมช่างก่อสร้างในตำบลท่าเมืองที่จะช่วยให้ครัวเรือนที่ประสบอุทกภัย จำนวน 28 ครัวเรือน สามารถเข้าถึงช่างชุมชนได้รวดเร็วขึ้นเมื่อเกิดภัยพิบัติ และการสร้างบ้านสำหรับสมาชิกในชุมชนภายใต้การดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคงชนบทซึ่งจะมีการขยายโครงการไปยังพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนระหว่างครัวเรือนที่ใช้ระบบโซลาร์เซลล์ทั้งในครัวเรือนและการเกษตรและครัวเรือนที่สนใจพลังงานทางเลือก เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหรือสร้างรายได้เสริม

Figure 7 Lam Sebok Basin Network Community Disaster Center at Ban Nong Yang, Ta Muang sub-district, Donmoddang district, Ubon Ratchathani province

การแก้ปัญหาความยากจนในภาพรวมมีใช้ปัญหาขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่หากหลายหน่วยงานร่วมมือกันย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งหากพิจารณาในระดับพื้นที่แล้ว องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นหัวใจสำคัญของการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนสำคัญ ด้วยสถานะการเป็นองค์กรท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ตลอดจนมีความชอบธรรมตามกฎหมายในการวางแผน กำหนดนโยบาย และนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นตนเองให้ดีขึ้น บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของโครงการ ดังนั้นการจัดประชุมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเมือง ซึ่งประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองช่าง รวมถึงเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนการทำงานในระดับพื้นที่ในการส่งต่อกระบวนการทำงานแก้ปัญหาความยากจน

รวมทั้งการบรรจุโครงการนำร่องเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล โดยมีข้อสรุปเบื้องต้นในการร่วมมือกันอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของช่างชุมชนในตำบลท่าเมือง การเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโครงการ และการนำโครงการเข้าสู่การพิจารณาของคณะผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาตำบลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สัญญาทุนเลขที่ A14F650089

References

- Brugha, R., & Varvasovszky, Z. (2000). Stakeholder analysis: A review. *Health Policy and Planning*, 15(3), 239–246.
- Hermans, L. M., & Cunningham, S. W. (2013). *Actor models for policy analysis*. In Thissen, W. A. H., & Walker, W. E. (Eds.), *Public policy analysis: New developments*. New York: Springer.
- Krungsri Research. (2022). The trend of the construction contracting business/Industry for the years 2022–2024. Retrieved June 6, 2023, from: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/construction-construction-materials/construction-contractors/io/construction-contractor-2022>. (in Thai).

- Kunnamas, N., & Cheeppensook, K. (2015). *The development of relations between Thailand and Europe and Russia, reflecting the policy needs of stakeholders*. Conference proceedings: 15th National Academic Conference on Political Science and Public Administration, (November 4–6, 2015), Pattaya, Chonburi. (in Thai).
- Ramirez, R. (1999). *Stakeholder analysis and conflict management*. In Buckles, D. (ed.), *Cultivating peace: Conflict and collaboration in natural resource management*. Canada: World Bank, International Development Research Centre.
- Sanamthong, E. (2019). Human resource development: Approaches to organization success. *Kasem Bundit Journal*, 20(1), 64–77. (in Thai).
- Tongngam, P., Wongthep, W., Jariyangamwong, S., & Janevinitchai, N. (2022). Participatory development of Mae Soon Noi Bank Wisdom at Fang district, Chiang Mai province. *Area Based Development Research Journal*, 14(4), 297–313. (in Thai).
- Ubon Ratchathani Provincial Labor Office. (2022). Ubon Ratchathani province labor situation report 2022. Retrieved May 31, 2023, from: <https://ubonratchathani.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/72/2023/02/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%9B%E0%B8%B52565-%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B9%88.pdf>. (in Thai).
- Wedchayanon, N. (2008). *A new dimension in human capital management*. Bangkok: Graphico Systems. (in Thai).